

Nr 632

Av herr Larsson i Norderön m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 24, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 1 och 4 §§ vattenlagen.

(Lika lydande med motion nr 520 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 24 föreslås vissa ändringar i vattenlagens bestämmelser om bygdekraft. I propositionen anges ändamålet med dessa vara att göra bygdekraftsreglerna lättare att tillämpa än för närvarande. Någon ändring av syftet med bygdekraftsinstitutet uppges däremot icke ha varit avsedd.

Det kan emellertid enligt vårt förmenande ifrågasättas, om icke vissa av departementschefens uttalanden innebär en förskjutning av sistnämnda målsättning. Departementschefen anför sålunda å s. 56 (jfr s. 55), att nuvarande bestämmelser tillkommit för att tillförsäkra bygderna kring de större vattenkraftverken erforderlig kraft till skäligt pris och att man icke torde ha åsyftat att låta kraftverksbygderna komma i åtnjutande av någon särskild prisförmån i betydelsen av en särskild subvention på kraftpriset för att detta skulle bli förhållandevis lägre än i trakten i övrigt. Detta uttalande synes rimma mindre väl med vad som sades vid vattenlagens utarbetande, att kraften skulle komma befolkningen till godo på *billiga* villkor (kurs. här).

Enligt propositionen skall prisregeln bli, att skälig ersättning gives för bygdekraften, varvid skäligheten synes böra bedömas på grundval av gängse krafttaxor i den del av landet, vari det bygdekraftspliktiga kraftverket ligger. Norrländska vattenkraftutredningen vände sig mot en sådan lösning av prisfrågan och konstaterade, att en dylik lösning skulle medföra, att befolkningen förlorade det skydd, lagstiftaren velat tillskapa genom prisbestämmelserna (jfr propositionen s. 40). I förevarande läge, då departementschefen avvisar tanken på prisbestämning med stöd av självkostnaden, synes det nödvändigt, att riksdagen understryker, hurusom i skälighetsprincipen ingår, att vid leverans av bygdekraft »gängse krafttaxor» skall rabatteras. Rabatteringen storlek synes böra bestämmas för varje kraftverk särskilt men dock åtminstone vara sådan, att kostnaderna för överförande av elkraft från utbyggnadsområdet till övriga delar av landet elimineras.

Enligt departementschefens förslag skall kretsen av bygdekraftsberättigade utvidgas till att omfatta även storindustrien. Häremot vill vi icke

framställa någon erinran. Vi finner det emellertid anmärkningsvärt, att nämnda ändring ej föranlett förslag till ändring av nu gällande maximala bygdekraftsandel, 10 procent av den årliga kraftmängden. Av den vid propositionen fogade bilagan C, som icke redovisar förhållanden efter 1956, framgår, att maximitalet redan enligt gällande regler fastställts i olika mål. Ett införande av storindustrien bland de bygdekraftsberättigade måste då innebära, att övriga sakägare får sin ställning försämrad, därest icke maximitalet höjes. Med hänsyn till industriens andel av den totala elförbrukningen i landet synes maximitalet böra höjas åtminstone till 20 procent, d. v. s. en femtedel av den årliga kraftmängden.

I fråga om giltighetstiden för vattendomstolens beslut föreslås ingen ändring. Detta innebär, att i ett vattenmål, där bygdekraftsfråga skall behandlas, parter och domstol har att bedöma under en förestående 20-årsperiod uppkommande spörsmål. Det torde vara uppenbart, att dylika bedömanden måste vara behäftade med stor osäkerhetsmarginal. Betydligt säkrare underlag vinnes, om avgörandet får avse en tioårsperiod (vilket ju numera är fallet beträffande regleringsavgifter). Som skäl mot en ändring av gällande regler har emellertid anförts hänsynen till vattendomstolarnas och kammarkollegiets arbetsbörda. Här är då att märka, att bygdekraftsinstitutet under vattenlagens första 20-årsperiod aldrig nått praktisk användning, att en mångfald yrkanden och utredningsförslag framlagts under den andra 20-årsperioden för att effektivisera bygdekraftsinstitutet samt att vi nu står i början av den tredje 20-årsperioden, vid vars slut utbyggnaden av vattenkraften torde vara slutförd. Det synes då inte orimligt att låta vattendomstolarna påtaga sig den måttliga ökning av arbetsbörda, som kan följa av en förkortning av tiden till 10 år. — Vad angår kammarkollegiets arbetsbörda, synes denna icke behöva ökas, därest i vattenlagen fastslås, att kommunerna äger att själva föra talan för att bevaka sina intressen i förevarande sammanhang.

Enligt de regler, som gäller för vattenmål, skall sökanden betala motparts rättegångskostnader vid vattendomstol. Denna regel medför, att den person, som gör anspråk på bygdekraft enligt reglerna i 4 kap. 4 § vattenlagen, är skyldig betala kraftverksägarens kostnader. Departementschefen synes inte vara helt tillfreds med gällande ordning härvidlag men vill icke föreslå någon ändring med hänsyn till att den till bygdekraft berättigade ej skulle vara att anse som sakägare i egentlig mening. Denna av formalistiska skäl beroende ståndpunkt leder emellertid till sådana resultat som att t. ex. en lantbrukare, som begär bygdekraft, blir skyldig betala någon kapitalstark kraftproducentens rättegångskostnader. Och detta kan ofta bli resultatet även av processer i högre instans. Starka skälighetssynpunkter talar enligt vår mening för att kraftverksägaren skall svara för kostnaderna i dessa processer liksom i själva huvudmålet.

Priset för bygdekraften kan enligt departementschefens förslag bestäm-

mas av statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström. Denna nämnd torde emellertid inte vara så sammansatt, att bygdekraftsintressena kan antagas bli tillgodosedda i rimlig omfattning. För en bygdekraftskonsument medför föreskriften om nämndens avgörande en ytterligare omgång, ägnad att försvåra bygdekraftens tillgodogörande. Slutligen är att beakta, att vattendomstolarna, som ju bl. a. har att avgöra företags tillåtlighet och frågor om ersättning i kraft enligt 9 kap. vattenlagen, torde ha erforderlig kompetens för handläggande och avgörande av den nu aktuella prisfrågan. Vi anser därför, att förslaget icke skall genomföras i denna del.

Under återopande av det nu anförda får vi hemställa,

dels att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 24 måtte besluta,

att bygdekraftsandelen i 4 kap. 1 § första stycket vattenlagen bestämmes till högst en femtedel av den årliga kraftmängden,

att giltighetstiden för avgörande enligt 4 kap. 1 och 3 §§ vattenlagen minskas från 20 till 10 år,

att kommunerna skall äga rätt att självständigt föra talan rörande bygdekraft,

att kraftverksägaren skall betala alla kostnader i bygdekraftsmål på enahanda sätt som gäller för sökande i ansökningsmål, samt

att mål rörande bygdekraft även såvitt angår prisfrågan skall avgöras av vattendomstol;

dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad vi ovan anført rörande målsättningen för bygdekraftsinstitutet;

dels ock att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 30 januari 1962

Erik Larsson

i Norderön

Märta Boman

Harald Larsson

John R. Anderson

i Hedenäset

John Eriksson

Hans Nordgren

Henning Gustafsson

i Bäckmora

i Skellefteå

Annie Jäderberg

Thorbjörn Fällidin

Ingvar Swanberg